

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 26. september 2019 av Høyesterett i avdeling med

dommer Magnus Matningsdal

dommer Wilhelm Matheson

dommer Ragnhild Noer

dommer Ingvald Falch

dommer Erik Thyness

HR-2019-1787-A, (sak nr. 19-074677STR-HRET)
Anke over Hålogaland lagmannsretts dom 15. februar 2019

A

(advokat Mette Yvonne Larsen)

mot

Påtalemyndigheten

(kst. statsadvokat Heidi Reinholdt-Østbye)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Noer**: Saken gjelder domfellelse for mishandling i nære relasjoner. Spørsmålet er om det faktum som lagmannsretten har beskrevet, rammes av straffebudene i straffeloven 1902 § 219 og straffeloven 2005 § 282.
- (2) A er født 00.00.1966. Han ble den 3. januar 2018 satt under tiltale for mishandling av sin daværende ektefelle. Grunnlaget for tiltalen lød slik:
- «I perioden fra mai 2012 til november 2015 på bopel i ---veien 0 i X i Y, og andre steder, bl.a. på Z i Æ, slo og/eller sparket han ved flere anledninger sin samboer og senere ektefelle B i ansiktet og/eller i kroppen og/eller dyttet henne. Videre opptrådte han aggressivt og truende overfor henne og/eller kontrollerte jevnlig hennes mobiltelefon og beskyldte henne for å ha vært utro. Ved enkelte anledninger førte han sin penis inn i hennes vagina mens hun sov.»**
- (3) Brønnøy tingrett frifant A i dom 30. mai 2018.
- (4) Påtalemyndigheten anket til Hålogaland lagmannsrett. Lagmannsretten avsa 15. februar 2019 dom hvor A ble funnet skyldig og dømt til fengsel i seks måneder. Dommen har slik domsslutning:
- «1. A, født 00.00.1966, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 219 første ledd og straffeloven (2005) § 282, til fengsel i 6 – seks – måneder.**
- 2. A dømmes til, innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen, å betale oppreisningserstatning til B med 50 000 – femtitusen – kroner, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.**
- 3. Saksomkostningsansvar ilegges ikke.»**
- (5) Domfellelsen bygger på at mishandlingen begynte i romjula 2014. Den delen av tiltalen som gjaldt seksuelle overgrep ble ikke funnet bevist.
- (6) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet, saksbehandlingen i form av mangelfulle domsgrunner og oppreisningskravet.
- (7) Anken er henvist til behandling i Høyesterett. Når det gjelder oppreisningskravet, ble det i henvisningsbeslutningen uttalt at dersom anken over saksbehandlingen eller lovanvendelsen fører fram, må en eventuell opphevelse av lagmannsrettens dom også få virkning for oppreisningskravet. For øvrig ble det ikke gitt samtykke til ny behandling av kravet.
- (8) Forsvarer har for Høyesterett lagt ned påstand om frifinnelse, eventuelt opphevelse av dommen. Aktor har lagt ned påstand om opphevelse.
- (9) *Mitt syn på saken*
- (10) Spørsmålet i saken er om A med rette er funnet skyldig i mishandling av sin ektefelle, slik forholdet er beskrevet i lagmannsrettens dom.

- (11) Straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner viderefører tidligere § 219 i straffeloven av 1902 og trådte i kraft 1. oktober 2015. Den relevante delen av bestemmelsen lyder slik:
- «Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler ... sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer ...»**
- (12) Det påstått straffbare forholdet fant sted over en 11-måneders periode fra romjula 2014 til november 2015. Fornærmede flyttet da fra tiltalte, og forholdet tok slutt.
- (13) Et bakteppe for det hele var en episode som skjedde to og et halvt år tidligere, i mai 2012. De to var da i et bryllup på Z og begynte å krangle. Tiltalte var meget kritisk til at fornærmede hadde gått opp på scenen og sunget en sang. Det endte med at han slo fornærmede med flat hånd i ansiktet og dyttet henne slik at hun falt på bakken. Mens hun lå nede, dro han i klærne hennes og sparket henne i magen for å få henne til å reise seg.
- (14) Fornærmede ble etter dette i tvil om hun ville fortsette forholdet. Hun reiste imidlertid tilbake til A, og de giftet seg kort tid seinere. En stund etter dette begynte imidlertid A å bli stadig mer sjalu. I lagmannsretten er det beskrevet slik:

«Et stykke ut i 2013 opplevde fornærmede at tiltalte var tiltagende mistroisk, kontrollerende og konfronterende hver gang hun hadde vært et sted uten ham, det være seg på butikken, på byen, sammen med venninner og på ferie i Tyrkia sammen med sin familie. Tiltalte var sjalu, hadde en konstant oppfatning av at hun var interessert i andre menn, forventet at hun skulle være tilgjengelig på telefon til enhver tid og han sjekket ved flere anledninger hennes mobiltelefon for å kontrollere hvem hun hadde kontakt med. Han var svært kritisk til at fornærmede skulle ha vakt sammen med mannlige kolleger på X Bilsenter, hvor hun hadde et kortvarig arbeidsforhold, og i selskapet «Ø», hvor hun hadde en deltidsjobb. Hans verbale konfrontasjoner var i alle fall medvirkende årsaker til at hun avsluttet disse arbeidsforholdene.»

- (15) Oppunder jula 2014 skjedde en episode som gjorde tiltalte svært sjalu, og som danner opptakten til de handlingene som tiltalte er dømt for i lagmannsretten. Denne handlingen, og den seinere psykiske trakasseringen av fornærmede, er beskrevet slik av lagmannsretten:

«Like før jul i 2014 var fornærmede ute på byen i X sammen med ei venninne, hvorpå de etter stengetid dro på nachspiel. Fornærmede var klar over at tiltalte ville reagere på dette. Da hun kom hjem utpå natta var tiltalte sint, og han konfronterte henne verbalt i flere dager med hva som hadde foregått på festen, hvem som hadde vært der o.l. Ved en anledning i romjula våknet fornærmede i senga si, ved at tiltalte satt over skrevs på brystkassen henne og klapset henne på kinnene slik at hodet hennes ble slengt fra side til side. Han fremsto som intens og skremmende, og spurte henne om hun hadde vært utro. Hendelsen kom uventet på fornærmede, og hun ble svært redd. Hun hadde aldri sett tiltalte slik tidligere, og tenkte at han ikke hadde noen grenser for hva han kunne komme til å foreta seg overfor henne. Redselen ble forsterket av at tiltalte senere samme dag klippet ut bokstaver fra aviser/magasiner, som han skulle lime inn i et brev og legge som en trussel på bilvinduet til vedkommende som hadde arrangert nachspillet som fornærmede hadde vært på. Fornærmede ringte samme dag til ei venninne som kom til stedet, og tok etterpå med seg barna og dro til moren.

Fornærmede og tiltalte hadde høsten 2014 planlagt og tilrettelagt for å åpne butikk i X. Formålet var hovedsakelig å skape en arbeidsplass til fornærmede. Butikken skulle åpne på nyåret 2015, og fornærmede flyttet av den grunn tilbake til tiltalte etter å ha oppholdt seg noen dager hos moren. Hun var fortsatt redd ham etter hendelsen i romjulen.

På Valentinsdagen 14. februar 2015 var tiltalte og fornærmede ute på restaurant. Tiltalte ble sur fordi fornærmede ikke ville drikke mer enn ett glass vin. Det oppsto en krangel og tiltalte beskyldte henne igjen for utroskap. Da de kom hjem tok fornærmede av seg giftringen og gikk og la seg. Tiltalte ble sittende oppe, spiste en del tabletter og skrev et brev om at han skulle ta livet sitt. Han vekket deretter fornærmede og fortalte hva han hadde gjort og at hun ikke måtte ringe ambulanse. Fornærmede sto imidlertid opp, fant brevet og ringte ambulanse, som kom og hentet tiltalte. Hun låste seg i den forbindelse inn på badet, i frykt for hva tiltalte kunne utsette henne for hvis han oppdaget at hun ringte.

Samlivet fortsatte å fungere dårlig utover våren 2015, og tiltaltes kontrollerende adferd og beskyldninger om utroskap eskalerte. Av frykt for nye fysiske og psykiske krenkelser fortsatte fornærmede å tilpasse seg tiltaltes behov for kontroll med hvor hun var og hva hun gjorde når han ikke var til stede. Sommeren 2015 flyttet tiltalte ut og bodde en måneds tid i et hus på Å. Tiltalte og fornærmede opprettholdt imidlertid kontakten, og tiltalte flyttet tilbake.

I november 2015 flyttet fornærmede ut av hjemmet, foranlediget av en episode som skjedde da de to kom hjem fra en tur på byen. Tiltalte var sint fordi fornærmede ikke hadde villet la ham kontrollere mobiltelefonen hennes mens de var på byen. Diskusjonen om dette medførte at tiltalte dyttet til fornærmede slik at hun falt på gulvet. Episoden er ikke opplyst i slik grad at retten kan konstatere at dette var en forsettlig maktanvendelse fra tiltaltes side, men hendelsen medførte at fornærmede dro hjem til moren. Hun flyttet etter dette ikke tilbake til tiltalte.»

- (16) Lagmannsretten oppsummerer sin oppfatning av saksforholdet slik:

«Fra romjula 2014 var imidlertid fornærmede vedvarende redd for ytterligere fysiske og psykiske krenkelser fra tiltalte. Tiltaltes voldsanvendelse og øvrige reaksjon på at fornærmede hadde vært på nachspiel - sammenholdt med hendelsen på Z - viste henne at det ikke var grenser for hva han kunne finne på å utsette henne for. Lagmannsretten er enig i at hendelsene, sammen med tiltaltes underliggende sjalusi, gjentatte beskyldninger om utroskap og kontroll med fornærmede, dannet et vedvarende handlingsmønster som gjorde at fornærmede fra romjulen 2014 levde i kontinuerlig utrygghet og frykt for nye krenkelser av både fysisk og psykisk art.»

- (17) For Høyesterett er forsvarer og aktor enige om at lagmannsrettens beskrivelse ikke gir tilstrekkelig grunnlag for domfellelse for mishandling. Jeg slutter meg til det, og vil særlig fremheve følgende:
- (18) Det er i en lang rekke dommer fra Høyesterett slått fast at kjerneområdet for mishandlingsbestemmelsen er den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen av den nærstående, jf. Rt-2012-835 avsnitt 13 og 14. Ikke enhver kritikkverdig adferd rammes. Er det kun snakk om psykisk trakassering skal det mer til enn der det også er utøvd vold, jf. HR-2019-621-A avsnitt 16-18. Én enkeltstående hendelse kan gi grunnlag for å dømme for familiemishandling, men det kreves da at handlingen er tilstrekkelig grov og egnet til å skape frykt for fremtidig mishandling, jf. Rt-2014-695.
- (19) I saken her har lagmannsretten bare beskrevet én voldsepisode i den aktuelle perioden. Den var skremmende for fornærmede, men i seg selv ikke alvorlig nok til å kunne domfelle for mishandling. Den kan heller ikke straffes som legemskrenkelse, siden forholdet isolert sett er strafferettslig foreldet, jf. straffeloven § 86 flg.

- (20) Avgjørende for om A skal kunne dømmes for mishandling av ektefellen, er da at de psykiske krenkelsene er tilstrekkelig alvorlige, sett i sammenheng med voldsepisoden, til at de kan sies å ha karakter av *mishandling*.
- (21) Lagmannsretten har beskrevet at A var svært sjalu, og at han var kontrollerende og konfronterende. Slik adferd er sterkt kritikkverdig, men ikke uten videre straffbar. Det gjelder i alle fall her, hvor innslaget av vold var relativt begrenset. Om en slik oppførsel skal kunne karakteriseres som mishandling, vil da avhenge blant annet av hyppigheten av sjalusiutbruddene, aggressiviteten til tiltalte og konsekvensene for fornærmedes liv. Lagmannsretten er i domsgrunnene inne på disse tingene, men på et ganske overordnet nivå. For perioden etter jula 2014 er det bare pekt på to konkrete episoder. Adferden ellers er beskrevet relativt generelt.
- (22) Kravet til domsgrunnene etter straffeprosessloven § 40 første ledd vil variere. Blant annet har det betydning om det lovbudet det dømmes etter, er knyttet til en enkelt handling, eller om det forutsetter en sammensatt vurdering hvor man må finne bevist et handlingsmønster og et alvor for å kunne straffe. Der forholdet ligger i nedre sjikt av bestemmelsen, vil det i praksis kreves mer enn der man er i kjerneområdet.
- (23) Spørsmålet om lagmannsrettens lovanvendelse er korrekt, avhenger altså av intensiteten, omfanget og alvoret av As handlinger. Jeg kan ikke se at lagmannsretten her har vist at handlingsmønsteret til tiltalte har et slikt omfang og alvor at det utgjør mishandling i lovens forstand. Det gjelder særlig på bakgrunn av at de beskrevne forholdene for en stor del ligger i nedre sjikt av det bestemmelsen rammer. Lagmannsrettens dom etterlater derfor tvil om straffbarhetsvilkårene er oppfylt.
- (24) Forsvarer har bedt Høyesterett avsi dom på frifinnelse. Jeg har imidlertid, som nevnt, kommet til at lagmannsrettens domsgrunner etterlater tvil om As handlingsmønster er tilstrekkelig alvorlig til domfellelse. Faktum er derfor ikke uttømmende beskrevet på en slik måte at Høyesterett har det nødvendige grunnlaget for å avsi dom, jf. straffeprosessloven § 345 andre ledd andre punktum.
- (25) Lagmannsrettens dom med ankeforhandling må etter dette oppheves, jf. straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 8, jf. §§ 40 første ledd og 347 første ledd. Opphevelsen omfatter også avgjørelsen av kravet på oppreisning.

- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

- (27) Dommer **Thyness:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (28) Dommer **Falch:** Likeså.
- (29) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (30) Dommer **Matningsdal:** Likeså.

(31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.